

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1859_1255-txt-root.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Menneske-Historien og Bibel-Historien hos Jøderne og de Christne.

(N. F. S. Grundtvig.)

“**O**rd gaaer, mens Skrift staaer”, det er et af vore gode Ordsprog, som vist nok kan betyde, at i Spørgsmaal om “Mit og Dit” er Skrift langt anderledes lovfast end det mundlige Ord, men som dog i en langt dybere Betydning fastsætter Forholdet mellem “Ord og Skrift”, som det “Gaaende” med *Livs-Røre*, og det “Staaende” med *Døds-Stille*; thi naar man en Tidlang har indbildt sig, at Skriften hardtad gjorde *Talen* overflødig, eller at dog det mundlige Ord, for at være forsvarligt, paa det Strængeste maatte rette sig efter en Bog, da havde det aabenbar sin Grund i en ligesaa latterlig, som sørgelig Miskjendelse af *Menneskelivet* i det Hele, der netop ved det *mundlige Ord* hæver sig over det *Umælende*, ligesom det da ogsaa er indlysende, at havde Mennesket ikke først havt *Mund* til at *tale med*, da skulde han til Verdens Ende nok baret sig for at faae *Pen* til at *skrive* med.

Saasart derfor Mennesket vaagner til Bevidsthed, som den eneste Skabning paa Jorden i Skaberens Billede, den Eneste, der kan *tale om og med* sin guddommelige *Skaber*, da falder det ham aldrig ind at forgude nogen *Bogstav-Skrift*, der, naar den er allerbedst, dog kun er et dødt Tegn og en tom Skygge af det *levende Ord*, som maa findes hos *138Læseren* selv, naar han skal kunne forstaae Skriften eller have mindste Gavn deraf.

Naar man imidlertid ved et Ord med “*Aand og Liv*” er sat istand til at læse og forstaae, da kan man unægtelig have saare megen baade Nytte og Nydelse af gode Bøger, og da især af gode *Historie-Bøger*, som netop, fordi de er døde Ting, kan trodse Døden og kan være baade de varigste og sikreste Mindesmærker om *Menneske-Livet* i den *forbigangne* Tid. Derfor har ogsaa den samme Herre, som ved *Daaben* og *Nadveren* taler det evige *Livs-Ord* og det himmelske *Lys-Ord* til alle Slægter, og som ved sin *Aand* vil sørge for, at der altid er “*levende Røster*” til at udraabe og bevidne, udbrede og udtyde dette hans *Evangelium*, den samme Herre, som var “*førend Abraham*”, har ogsaa ved sin *Aand* begavet os med *to* mageløse Bøger, som er hele Christenheden bekjendte under Navn af det *Gamle* og det *Ny Testamente*, og som især ved deres *historiske* og *prophetiske* Indhold kaster *Lys for os* baade over *Fortid* og *Fremtid*.

Herved har nu Vorherre unægtelig givet tilkjende, at han vilde have baade *Bog-Læsning* og *Bog-Lærdom* eller *Skrift-Klogskab* hos sit Folk paa Jorden, og i den *ny* Christenhed er *Bog-Lærdommen* og *Skrift-Klogskaben* blevet baade *nødvendigere* og *vanskeligere*, fordi vor hellige Skrifts *Grund-Sprog* baade er fremmede for os og hører til de saagodtsom “*døde Sprog*”, der ikke mere tales af noget Folk, saa man med *Møie* maa *stave* sig til dem og kan kun ved et *Pindse-Jærtegn* faae dem saameget i sin *Magt*, *139*som man enten har sit *Modersmaal*, eller kan dog tænkes at faae et andet “*levende Sprog*”.

Under disse Omstændigheder er det vist nok intet Under, at Guds-Folket, den Christne Menighed, hos os hidtil ikke nær har havt al det Gavn af den *Hellige Skrift*, som den er skabt og skicket til at yde, men vel maa det synes sært, at *vore* Skriftkloge har kunnet falde i den samme Snare, som *Jøderne*, der randsagede *Skrifterne*, som om de deri kunde og skulde finde et *evigt Liv*, thi ikke blot lastede Vorherre *Jesus Christus* det strængelig hos *Jødernes* Skriftkloge, at de, istedenfor af Skrifternes Vidnesbyrd at lade sig drive til *ham*, som har **Livet** at meddele, vilde med Skrifterne gjøre ham overflødig, men *vore* Skriftkloge havde heller ikke den Fristelse til at forgude deres egen yderst tarvelige *Skriftkundskab*, som *Jødernes* Skriftkloge, der havde samme *Modersmaal* som *Moses* og *Propheterne*, og kunde derfor let indbilde sig, at Skriften for *dem* var baade et *levende* og *klart* Guds-Ord. Vi veed imidlertid, at *vore* Skriftkloge baade, trods Herrens strænge Advarsel, har tilegnet sig de jødiske Skriftkloges Indbildning, og har for en stor Deel saaledes forhærdet sig deri, at de udraabe *Aandens* og *Menighedens* nødvendige *Gjenmæle* derimod for en *Bespottelse* af den *Hellige Skrift*, uagtet vort *Gjenmæle* langt fra at modsige *Skriften* stemmer klarlig overeens dermed, og revser kun *de* Skriftkloge, der vil sætte *sig selv*, deres *eget Ord* og deres *egen Skrift* istedenfor *Guds-Ordet* og den *Hellige Skrift*, eller dog stille sig selv imellem dem og Menigheden, hvorved de endnu langt klarere *140* end *Jødernes* Skriftkloge bemægtige sig, som Herren sagde, “*Kundskabs-Nøglen*”, og kommer dog ikke engang selv ind, men spærre kun *Veien* for dem, som vil ind.

Dette gjælder imidlertid kun om de saakaldte rationalistiske eller aabenbar *vantro*e Skriftkloge, der ingenlunde vil have den hellige Skrift, men deres egne *Omskrivninger* troede eller dog tagne for gyldige til at bestride den *Christne Tro*, thi Morten *Luther* og de *troende* Skriftkloge af hans Skole, de paastod vel ogsaa, at *Troen* paa *Skriften*, som i *Livet* maatte blive en *Tro* paa de *Skriftkloge*, var en *Saligheds-Sag*, og at de

baade kunde og skulde udlede og bevise den *Christne Tro* af *Skriften*, men ved bestandig at *forudsætte* som en afgjort Sag, at den *Christne Tro*, der skulde udledes og bevises af *Skriften*, var den selvsamme oprindelige *Christen-Tro*, som vi ved *Daaben* bekjende, og ved aabent at tilstaae, at det var kun ved den *Helligaands* Oplysning, de kunde udlede og bevise den *Christne Tro* af *Skriften*, derved stræbde de aabenbar at opbygge med den ene Haand hvad de nedbrød med den anden, og kunde aldrig, uden klar *Selv-Modsigelse*, nægte, at der maatte være et *andet Troens Ord* end *Skriften*, hvormed man skulde *bekjende* sig til den *Christne Tro* og hvorved man fik den *Helligaand* til at forstaae og forklare *Skriften*. Saasart vi derfor indstaae dette, maatte vi, netop som *Luthers* ægte Børn, lade de *Paastande* falde, som vi fandt uforenelige med *Sandheden* om *Guds-Ordet* og den *Helligaand*, og vi gjorde det med Glæde, fordi Tiden havde viist, at de ufor141svarlige *Paastande* om *Skriften* som *Troes-Grund* og *Troes-Regel* kun forvirrede *Menighedens Tankegang* og gjorde den enten *overtroisk* eller *tvivlraadig*, enten *lunken* eller *voldsom*, altid *aandløs* og *hardtad livløs*.

Men til hvad *Nytte* er den *Hellige Skrift* da nu *Menigheden*, naar den hverken er *Troes-Grund* eller *Troes-Regel*? det er *Spørgsmaalet*, hvormed *Bogormene* plager os, og skjøndt vi ikke skylder dem *andet Svar*, end at det maa *Vorherre* vide og det maa Tiden vise, naar *Skriften* dog ikke længer er *Menigheden* til mere *Skade* end *Gavn*, og bliver benyttet i *Herrens Aand* og ved hans *Lys*; men *Menigheden* skal vi dog gjerne meddele al den *Oplysning* om *Skriftens Nytte* og *Brug*, som *Aanden* skjænker os.

For det Første er det os nu alle indlysende, at *Guds-Folkets Skriftkloge* til alle Tider behøver den *hellige Skrift* for at være *sunde* i *Lærdommen*, da det kun er ved *Hjælp* af den, de i mange *Tilfælde* kan i deres egen *Tankegang* skjelve tydelig mellem den *Helligaands* og deres egen *Aands* eller andre *vildfarende Aanders Indskydelser*, og at *Skriften* i denne *Henseende* er os dobbelt uundværlig, da *Apostlernes Prædiken* under *Pavedømmet* blev saa forvansket, at vi maae stræbe fra *Grunden* af at rense og klare den. Det er imidlertid kun en mindre *Deel* af den *hellige Skrift*, egentlig kun *Apostel-Brevene* og *Herrens Taler* hos *Evangelisterne*, hvis *Uundværlighed* for *Lærerne*, og gennem dem for *Menigheden*, herved tydelig fremstilles, medens især det *Gamle Testamente*, hvis *Indhold* næsten heeligjennem 142er hvad man kalder *historisk* og *prophetisk*, synes at blive *hardtad overflødig*.

Hertil svare vi vist nok med *Rette* vore *Modstandere* kort og godt, at om nu saa var, at den *gamle Pagts Bog*, der har gjort ubeskrivelig megen *Nytte* hos *Jøderne*, paa hvis *Sprog* og til hvis *Brug* den aabenbar nærmest er skrevet, herefter ei gjorde de *Christne* anden *Nytte* end at oplyse dem om *Christendommens Forberedelse* og *Forudsætninger*, saa var det dog meget nyttigere for *Menigheden*, end om man vedblev, til Trods for den *apostoliske Troes-Bekjendelse* ved *Daaben* og til Trods for *sund Menneske-Forstand*, at mynte saakaldte *Christelige Troes-Artikler* af *Jødernes* *hellige Skrift*, og det uagtet *Christendommen* maatte være falsk, dersom den kunde været ældre paa *Jorden* end *Vorherre Jesus Christus* selv. Heller ikke kan vi igrunden meddele *Menigheden* nogen anden *sund Oplysning* om den *gamle Pagts Bog*, der for de *Christne* ikke er eller maa være nogen *Lov-Bog*, som den først og fremmerst var for *Jøderne*, men vi kan og skal dog meget bedre end hidtil oplyse *Menigheden* om, af hvilken gennemgribende *Vigtighed* denne *Christendommens Forberedelse* og *Forudsætning*, som den *gamle Pagts Bog* lærer os at kjende, er for hele det *Christelige Menneske-Liv*, der uden denne *Oplysning* ligesaalidt kan *fuldføres*, som det uden den kunde *begyndes*.

Dette er vist nok ikke *andet* end hvad den *Christne Menighed* til alle Tider har følt, og i *Luthers Skole* klarlig viist, ved den høie *Priis*, der sattes paa den saakaldte "*Bibelhistorie*" og det snart mere paa 143det *Gamle* end paa det *Ny Testaments Bibelhistorie*; men det skal heller ikke være noget *Splinternyt*, som blandt *Christne* altid er *splittergalt*, men netop det *Ældgamle*, oplivet og bedre oplyst, saa man ikke betragter *Historien* i den *gamle Pagts Bog* som *Bogens Historie* om sig selv (*Bibelhistorie* ∴ *Boghistorie*), men som det *gamle Menneskes Historie* i sine bedste *Klæder* og i sit høieste *Forhold*, sit *Forhold* til *Gud* og *Næsten* baade efter *Loven* og efter *Naaden*.

Naar vi nu i *Lighed* hermed betragter *Historien* i den *Ny Pagts Bog* som det *Ny Menneskes Historie*, da seer vi strax, at den, langt fra at være saa tydelig og fuldstændig som det *gamle Menneskes Historie*, tvertimod kun er det første *Hovedstykke*, der svarer til *Mose-Lovbogen*, da det ikke blot er *Johannes Aabenbaring*, men i det Hele ogsaa *Apostel-Brevene*, der maa betragtes langt mere i et *prophetisk* end i et *historisk* *Lys*. Dette kan nu slet ikke forundre os, naar vi har besindet os paa, at *Historien* er en *Idræts-Bog*, der ikke kan gaae forud for det *Liv* og *Levnet*, den skal beskrive, saa at *Christi* og hans *Apostlers Idræts-Bøger* kun lod sig fortsætte i *Tidernes Løb* hos *Christen-Folket* selv, ligesom *Jødefolkets Historie* fortsattes fra *Moses* til *Nehemias*. Skulde derfor Noget i denne *Henseende* forundre os, da maatte det være, at *Gud* ikke hos *Christen-Folket*, saaledes som hos *Jødefolket*, har opvakt og oplyst en *Række* af *skriftkloge Mænd* til i samme *Stil* og med samme *Gyldighed* som *Evangelisterne*, at skrive *Menighedens Historie* i det mindste til *Morten Luthers Dage*; men blandt de mange 144slemme *Vaner*, vi maae aflægge, for at see *Lys* i *Herrens Lys*, er da ogsaa den *slemme Vane*, at gaae irecte med *Vorherre* om hvad han ikke har gjort, istedenfor at finde alle *Herrens Gjæringer* rette, betragte, forstaae og prise dem.

Ligesom *Herren* derfor alt har lært os i den saakaldte *Bibelhistorie* at see *Menneske-Historien* fra *Adam* til *Christus*, saaledes skal vi tænke, han baade kan og vil i *betimelig Tid* oplyse os til en *Beskrivelse* af det *ny Menneske-Liv* hos *Christen-Folket*, forsaavidt som det behøves til *Livets Udvikling* og *Forklaring*. Det er

nemlig, som vi nu kan see, en saakaldt "*Kirke-Historie*" en god Deel bedre end *Eusebs* og *Bedas*, for ei at tale om de Følgende, og da denne maa forholde sig til den gamle Menneske-Historie, ligesom det ny Menneske forholder sig til det gamle, og ligesom det *Christelige* Guds-Folk forholder sig til det *Jødiske*, saa kan den først skrives til Nytte, naar dette Forhold har klaret sig, saa vi i Jøde-Folkets og det gamle Menneskes Liv ikke blot seer en nødvendig *Forberedelse* og *Forudsætning*, men ogsaa et oplysende *Forbillede*, der ingenlunde skal efterlignes, men forklares.

Da nu Christen-Folket ikke blot adskiller sig fra Jøde-Folket ved at være et *Udvalg* af *alle Folk*, medens Jøderne var det fra alle andre *adskilte* og *udvalgte* Folk, men i det Hele ved at være slet intet *verdsligt*, men et reen *aandeligt* Folk, der kun i *Aanden* har *Liv*, *Modersmaal* og *Fæderneland tilfælles*, og da de Skriftkloge dog, lige fra *Apostlernes Dage* til *Luthers*, har betragtet *Christen-Folket* som et *Verdens-Folk*, 145omtrent ligesaadan udvalgt af Gud, som *Jøderne*, saa var det paa en vis Maade rigtigt, ved *Reformationen* (*Fornyselsen*) at slaee en Streg over hele den mellemliggende saakaldte *Kirke-Historie*, og tage fat hvor *Apostlerne* slap; men Feilen var den, at man ikke blot slog Streg over de Ypperstepræster og Skriftkloge i Kirke-Historien, men ogsaa over *Menigheden* og dens Tro og drømte sig til en *aandelig* Christenhed i Luften, uden aandelige Kjendemærker, under Navn af den *usynlige* Kirke, medens i det *virkelige* Liv den saakaldte *synlige Kirke* hos Protestanterne beholdt det samme *verdslige* Præg som under *Roms* saakaldte christne *Keisere*.

Først nu, da vi har opdaget *Christenfolkets aandelige Kjendemærker* i det med *Guds-Ordet* sammensmeltede *Menigheds-Ord*, vel *usynligt*, men derfor ingenlunde *mindre virkeligt* og *kjendeligt*, nu først kan vi, med Guds Hjælp, tage *levende* fat hvor *Apostlerne* slap, uden at ville grave nye Brønde ved Siden ad de "*Levendes Kilde*" i Daaben efter Herrens Indstiftelse, og uden at gjøre mindste Brud paa den *levende Kjæde*, som ved Herrens Bord forbinder og skal forene os med Herrens Apostler. Nu vil vi da ogsaa Dag for Dag kunne gjøre mere levende, fuldstændig Brug baade af den gamle og den ny Pagts Bog, af *Spaadommen* saavel som af *Historien* og *Lærdommen*, og da sen der Herren os nok i rette Tid ved sin Engel den *lille Bog*, hvorom der staaer i "*Aabenbaringen*" at den maa spises og fordøies, for at *Fremtiden* kan blive os omtrent ligesaa lys som *Fortiden*.

146Sagen er nemlig den, at ligesom *Menneske-Livet* hos enhver af os, naar vi leve vor Alder ud, har en *Barndom*, en *Ungdom*, en *Manddom* og en *Alderdom*, saaledes maa *Menneske-Livet* ogsaa i det Store og det Hele, hos hvert *Menneske-Folk* og hos hele *Menneske-Slægten*, have de samme fire *Aarstider*, og det samme Anlæg til i dem at udvikle sig fra *Dunkelhed* til *Klarhed*, men naar, trods *Synden* og *Døden*, Adams faldne Kjøn skulde udvikles i Guds-Menneskets Retning og naae Maalet, da maatte der af Guds Naade skee mange underlige Ting saavel i *Tidens Løb* som i *Tidens Fylde*, og deriblandt er da ogsaa den *Hellige Skrift*, som til Indledning giver os i paalideligt Udtog Menneskets *Barndoms-Historie* til *Tungemaalenes Blanding*, giver os udførlig Menneskets *Ungdoms-Historie* hos Abrahams-Folket som den Førstefødte, og endelig *Manddoms-Historiens* Begyndelse med den kvindefødte Guds-Søns *Manddom* og Stiftelsen af *Christen-Folket*, der gennem *Manddommen* og *Alderdommen* skal fuldende Menneskets *Levnetløb*, men med en ny *Livs-Kraft*, saa hverken *Øinene* dummes eller *Ryggen* bøies paa de gamle Dage. Da imidlertid Ingen af *Hedning-Stammerne* kunde gaae i Spidsen ved *Israels* Frafald, saa synes den christelige Udvikling at standse i *Middelalderen*, mens *Hedningerne* faaer paa en Maade en *jødisk* Opdragelse. Det er *Tempel-Forgaarden*, givet til *Hedningerne*, som ikke skal opmaales, men dog heller ingenlunde oversees, da ikke blot det *gamle* Menneske-Liv ogsaa her er *Forbillede* paa det ny, men det ny Liv, som altid følger med "*Troen 1470g Daaben*", baade maa forudsættes virksomt og beviser sig i *Fornyselsen* ved at komme fra Lyset, som

den Søn under Øe,
der haver den Skæbne, han aldrig skal døe,
og aldrig sin Klædning opslide.

Naar *Menigheden* saaledes lærer, ikke at bygge enten sin *Tro* eller sit *Liv* paa *Bøger*, som aabenbar selv fattes begge Dele, og om hvis Oprindelse, Ægthed, Oversættelse og Forklaring der kan trættes til *Dommedag*, men grunder *Bøgerne* paa den velbekjendte *Tro* og det velbevidnede *Menneske-Liv* hos *Jøder* og *Christne*, der gjør eet i Vorherre *Jesus Christus*, da skiller *Christen-Folket* sig derved vistnok med Pennen ligesaa skarpt fra den saakaldte *lærde Verden*, som *Menigheden* med sin mundlige *Daabs-Pagt* skiller sig fra *Verdens-Aanden*, med alt hans *Væsen*, og det er hvad man kalder "*aaben Feide*", men det er ikke længere den forvirrede, uendelige Trætte med mere eller mindre *Selv-Modsigelse*, som har været saa aandsfortærende, det er klarlig *Liv* imod *Død* og *Lys* imod *Mørke*, følgelig ogsaa *Sandhed* mod *Løgn* i *Aandens Rige*.

Naar nemlig den *Christne Menighed* holder sig med sin *Fællestro* udelukkende til Herrens Munds Ord ved hans tilsvarende Gjæringer i *Daaben* og *Nadveren*, baade som *Livs-Kilde* og *Livs-Næring*, og naar *Menighedens* Lærere, som *skriftkloge* paa *Guds Rige* og paa *Menneske-Livet*, aldrig binder Byrder af *Skrifterne* til *Menigheden*, men paatager sig gladelig Ansvaret for deres *Overeensstemmelse* baade med den *Christne Tro* og med alt hvad *Mennesket* virkelig veed om sit *Liv* og 148dets Forhold til Gud og Verden, da vil *Menigheden* daglig voxe baade i *aandelig Livskraft* og i *menneskelig Livs-Oplysning*, saa den vantro Verden skal nødes til at beundre det christelige *Menneske-Liv* og paakalde *Mørket* mod det alt for straalende *Lys*.

Med denne Vished og med dette Fremsyn kan jeg naturligviis kun smile ad alle de Beskyldninger, man gjør imod mig enten for Lyssky og Uvidenskabelighed, eller især for Vankundighed i Kirke-Historien, Hang til Papisteri, Uærbødighed for den "Hellige Skrift" og Nedbrydelse af Menigheds-Livet og det christelige Fællesskab; thi vel skulde det gjøre mig bitterlig ondt, om man derved lukkede et eneste Øie for det christelige *Livs-Lys*, som jeg stadig peger paa; men det veed jeg, man kan ikke, dertil er Ordet for stærkt, Aanden for viis og Herren for trofast, saa Mørket skal herefter ligesaa lidt kunne skjule Guds Stad, som Helved-Porten kan lukke sig over Vorherres Menighed.

Menneske-Historien fra Abraham til Christus og fra Christus til os skal godt kunne bære sin *Forudsætning*, som er Slægte-Bogen fra *Adam* til *Abraham*, derfor borger hans Viisdom, som ikke kan lyve, og som talde med vor Hjemmelsmand, *Moses*, som en Mand taler med sin Næste, baade paa *Sinai* og paa *Thabor*. Ordet er ikke af Skriften, men Skriften er af Ordet, af Guds-Ordet, som var før *Bøgerne* og før *Bjergene* blev til, ja, er fra Evighed til Evighed!
